

دیدگاه شهروندان تهرانی در باره معیارهای همسر ایده آل

نویسندگان: دکتر محمد عثمان حسین بر^۱ و ابوسعید داورپناه^{۲*}

۱. استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان

۲. کارشناس ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش

*Email: aboosaeed2002@yahoo.com

چکیده

برای بررسی دیدگاه شهروندان تهرانی درباره معیارهای همسر ایده آل، تحقیق مقطعی به روش پیمایش و با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته در سطح شهر تهران، روی ۸۱۲ نفر انجام گرفت. نتایج نشان داد که معیارهای: سن، دین‌داری، خوش اخلاقی، سلامت جسمانی و روانی، متانت، شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد، منزلت اجتماعی، نسبت فامیلی، هم‌مذهب بودن، هم‌قوم بودن، منزلت اجتماعی خانواده همسر، وضعیت اقتصادی خانواده همسر و دین‌داری خانواده همسر از نظر بیشتر پاسخگویان برای انتخاب همسر، بسیار اهمیت دارد. در این میان، افراد به سلامت جسمانی و روانی، خوش اخلاقی، متانت و دین‌داری بیشتر اهمیت دادند. معیارهای زیبایی و میزان تحصیل از نظر اغلب پاسخ‌گویان، اهمیتی متوسط داشتند و بیشتر آن‌ها معتقد بودند؛ همشهری- بودن، به هیچ وجه در امر انتخاب همسر مهم نیست به علاوه، جنسیت، نوع فعالیت، وضعیت تأهل و میزان تحصیل افراد با بیش از آن‌ها درباره اغلب یا برخی از معیارهای همسر ایده آل، توافقی معنادار داشت.

کلید واژه‌ها: انتخاب همسر، ازدواج و تهران

دانشور

رفتار

تربیت و اجتماع

• دریافت مقاله: ۹۰/۳/۱۸

• پذیرش مقاله: ۹۰/۶/۱۳

Scientific-Research Journal
of Shahed University
Seventeenth Year,
No.45
Feb.-Mar. 2011
Education and Society

دوماهنامه علمی - پژوهشی
دانشگاه شاهد
سال هفدهم - دوره جدید
شماره ۴۵
اسفند ۱۳۸۹

دیدگاه شهروندان تهرانی درباره معیارهای همسر ایده‌آل، موضوع اصلی مورد توجه در این مقاله است. منظور از معیارهای همسر ایده‌آل، ویژگی‌هایی هستند که افراد برای انتخاب همسر در نظر می‌گیرند و دوست دارند با فردی ازدواج کنند که چنین ویژگی‌هایی داشته باشد. در ابتدا دیدگاه‌های افراد درباره میزان اهمیت معیارهای گوناگون انتخاب همسر سنجش می‌شود و سپس رابطه این دیدگاه‌ها با برخی از ویژگی‌های عمومی یا زمینه‌ای پاسخگویان بررسی خواهد شد.

خانواده را می‌توان اولین و اساسی‌ترین نهاد جامعه دانست. خانواده با وجود اینکه در جامعه جدید، برخی از کارکردهای خود را به نهادهای دیگر واگذار کرده، اما همچنان کارکردهایی اساسی همانند تولیدمثل و بقای نسل انسانی، ایجاد محیطی عاطفی برای رفع نیازهای روانی انسان و پرورش و تربیت کودکان را برعهده دارد؛ علاوه بر این، خانواده در فرایند جامعه‌پذیری، «فرهنگ و مهارت‌های اجتماعی زندگی» را به نسل بعدی منتقل و تداوم هویت جامعه را میسر می‌سازد. خانواده در فرایند ازدواج شکل می‌گیرد و از همین رو، شالوده‌های پایداری، مطلوب بودن و کارایی نهاد خانواده بر آن استوار است.

در جامعه جدید، اغلب ازدواج‌ها بر پایه علاقه و انتخاب افراد صورت می‌گیرند. با توجه به اینکه اغلب در فرایند ازدواج دو نفر تصمیم می‌گیرند تا آخر عمر باهم زندگی کنند، فرزندان داشته باشند و روزگاری توأم با آرامش و خوشبختی را سپری کنند، می‌توان گفت تصمیم به ازدواج و انتخاب یک نفر در مقام شریک زندگی از مهم‌ترین تصمیم‌گیری‌های هر فردی در طول زندگی اوست. گرفتن یک تصمیم درست، براساس در نظر گرفتن جنبه‌های گوناگون موضوع صورت می‌گیرد؛ درباره ازدواج نیز، بدیهی است که تصمیم‌گیری برای انتخاب یک همسر، با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و معیارهایی مختلف انجام می‌شود؛ این ویژگی‌ها مشخص می‌کنند که همسر ایده‌آل هر فرد چگونه کسی است. انتظار می‌رود افراد در فرایند همسرگزینی با در نظر داشتن چنین

ویژگی‌هایی همسر مورد نظر خود را برگزینند و بنابراین ازدواجی موفق و خانواده‌ای پایدار داشته باشند؛ اما به نظر نمی‌رسد واقعیت‌های موجود در جامعه و به ویژه در شهر تهران چنین نکته‌ای را تصدیق کنند. روند فزاینده طلاق در ایران با چنین انتظاری سازگاری ندارد؛ کراهت و قباح طلاق از نظر عرف و دین اسلام نیز با چنین وضعیتی همخوان نیست؛ این امر، بیانگر وضعیت نابسامان ازدواج و خانواده، به ویژه در کلان‌شهرهایی همانند تهران است؛ یکی از دلایل این مسئله اجتماعی می‌تواند به ویژگی‌ها یا معیارهایی مربوط شود که دو طرف در هنگام ازدواج مدنظر داشته‌اند. ناسازگاری معیارهای طرفین می‌تواند ناهمخوانی انتظارات متقابل زوجین و در نهایت، سوق دادن آنها به سوی طلاق را سبب شود؛ بنابراین یکی از راه‌های شناخت این مسئله، بررسی ویژگی‌هایی است که افراد جامعه برای همسر ایده‌آل خود در نظر می‌گیرند.

در فرایند تحول جامعه سنتی به جامعه مدرن، نهادهای جامعه به تغییر و دگرگونی دچار شده‌اند. نهاد خانواده، چه از نظر ساختاری و چه از نظر کارکردی متحول شده است. عواملی همانند صنعتی شدن و شهرنشینی فزاینده، نقشی عمده در این تحولات داشته‌اند [۱]؛ این عوامل از طریق افزایش تحرک جغرافیایی، گسترش تحرک اجتماعی، کاهش کارکردهای خانواده، مزیت دار کردن خانواده کوچک (با توجه به تبدیل کودکان به یک تعهد و بار اقتصادی) و فردگرایی، تغییر ساختار و کارکرد خانواده را موجب شده‌اند [۲]. تغییر عمده از نظر ساختاری، تبدیل خانواده گسترده^۱ به خانواده هسته‌ای^۲ است. به طوری که از نظر گیدنز این تغییرها، حرکتی جهانی در جهت تفوق خانواده هسته‌ای ایجاد کرده‌اند [۳]. «خانواده گسترده» خانواده‌ای است که در آن بیش از دو نسل از تبار خویشاوندان، در یک خانه یا خانه‌هایی همجوار باهم

¹ extended family

² nuclear family

ازدواج در بیشتر جوامع، به ویژه در نواحی شهری بر پایه عشق رمانتیک بنا نهاده شده است. فردگرایی عاطفی به صورت مهم ترین عامل مؤثر در ازدواج درآمده است. انتظاری رود روابط زناشویی بر اساس علاقه متقابل و جذابیت شخصی و سازگاری میان زن و مرد برقرار شود [۳].

در زمینه چگونگی گزینش یک همسر، دو شیوه کلی وجود دارد: درون همسرگزینی^۱ و برون همسرگزینی^۲؛ قاعده درون همسرگزینی یا ازدواج درون گروهی حکم می کند که همسر باید از درون یک گروه معین، برای نمونه، یک گروه قومی، برگزیده شود؛ اما قاعده برون همسرگزینی یا ازدواج برون گروهی، ایجاب می کند که انتخاب همسر، خارج از یک گروه معین باشد [۱]. هر چند در بیش تر جوامعی که تا به حال وجود داشته اند (از بابت اینکه ازدواج ها با افرادی خارج از چارچوب خانواده بوده اند)، می توان ازدواج ها را برون گروهی محسوب کرد، اما در عین حال با توجه به اینکه اغلب ازدواج ها میان اعضای گروه های نژادی، قومی، مذهبی، طبقاتی و ... صورت می گیرند، می توان این ازدواج ها را درون گروهی به حساب آورد. در جوامع سنتی تأکیدی شدید بر درون همسرگزینی به ویژه در چارچوب عضویت های انتسابی همانند قومیت و نژاد وجود دارد؛ اهمیت این امر هر چند در جوامع جدید کمتر شده، اما اغلب همچنان رعایت می شود. به هر حال آنچه میان این جوامع مشترک است، قاعده ازدواج همتایان یا ازدواج همگون^۳ است؛ بر این اساس، افراد، اغلب با کسانی ازدواج می کنند که از نظر اجتماعی و حرفه ای همپراز آنان هستند [۴]. بنابراین در جوامع نوین، بیشتر افراد، همسرانشان را از میان افراد همسن، همدین و هم طبقه و کسانی برمی گزینند که سطح تحصیلاتشان با آنها برابر و از نظر قیافه ظاهری مورد پسندشان قرار گرفته باشند [۱]. محقق معرفی شده در منبع شماره ۲ نیز معتقد است به رغم تأکید فرهنگی بر عشق در مقام یک امر مرموز و

زندگی می کنند؛ رئیس کل خانواده، اغلب پیرترین مرد است و همه افراد بزرگسال در مسئولیت مراقبت از کودکان و سایر امور مشارکت دارند؛ این خانواده وسیع بوده، اغلب تعداد زیادی از فرزندان بالغ رئیس خانواده را همراه با همسران و کودکان آنان در برمی گیرد؛ در مقابل، خانواده هسته ای همان شکل رایج خانواده در جوامع امروزی است؛ این خانواده، والدین و فرزندان آنها را شامل می شود که به طور مجزا از سایر خویشاوندان زندگی می کنند [۲]. همراه با این تحول ساختاری، خانواده از یک واحد تولیدی به یک واحد مصرفی تبدیل شده و بسیاری از کارکردهای سابق آن در زمینه های اقتصادی، آموزشی، مذهبی، خدمات حمایتی و رفاهی و مراقبت از کودکان، بیماران و سالمندان به نهادهای دیگر واگذار شده است [۲۱].

همراه با تغییرهای ذکر شده و در واقع تا حد زیادی تحت تأثیر آنها نهاد ازدواج نیز متحول شده است. بیشتر ازدواج ها در فرهنگ های سنتی، ازدواج های خویشاوندی بودند و حق انتخاب با خانواده های دو طرف بود و از افراد انتظاری رفت، یا مجبور بودند که با شریک زناشویی انتخاب شده از میان افرادی خاص که با روابط خویشاوندی معین می شدند، ازدواج کنند؛ اما امروزه، روندی کلی در جهت انتخاب آزادانه همسر مشاهده می شود. در یک جامعه سنتی که خانواده گسترده، ازدواجی تنظیم شده با مصالح خانوادگی را بر افراد تحمیل می کرد، تعهدات نسبت به گروه خانوادگی در برقراری پیوندهای ازدواج بسیار اهمیت داشتند؛ اما در جامعه جدید، به دلیل نفوذ اندیشه های غربی که بر فردگرایی و عشق رمانتیک تأکید می ورزند، و تا اندازه ای به واسطه عواملی دیگر که خانواده گسترده را تضعیف می کنند، ازدواج تنظیم شده خویشاوندی محدود می شود. جوانان امروز، به ویژه آنهایی که در شهرها کار و زندگی می کنند، اغلب خواهان حق انتخاب شریک زناشویی خود هستند؛ علاوه بر این، حقوق زنان، هم از نظر حق انتخاب در ازدواج و هم تصمیم گیری در خانواده بیش از پیش به رسمیت شناخته می شود. امروزه

¹ endogamy

² exogamy

³ homogamy

زنان سیاه‌پوست در زمینه انتخاب همسر، به‌طور عمده نگرشی اقتصادی دارند (وضعیت مالی همسران آینده خود را در نظر می‌گیرند)؛ ولی مردان سیاه‌پوست اغلب، ویژگی‌های فیزیکی (جذابیت‌های بدنی) زنان را در انتخاب همسر مدنظر قرار می‌دهند. متغیرهای اصلی معنادار در این بررسی به‌ترتیب عبارت‌بوده‌اند از: جنسیت، سن و سابقه ازدواج قبلی [۸].

در ایران نیز بر تحقیق‌هایی درباره معیارهای انتخاب همسر صورت گرفته‌است. در زمینه معیارهای انتخاب همسر [از نظر] دانشجویان مجرد دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان نتیجه‌گیری کرده‌اند که معیارهایی مانند اخلاق نیکو، اجتماعی و خوش‌برخورد بودن، ایمان و تقوا، وضعیت اقتصادی، فرهنگ غنی، بومی بودن، شغل آبرومند و تحصیلات، معیارهای اصلی این دانشجویان برای انتخاب همسر بوده‌اند [۹].

در تحقیقی مشابه که روی دانشجویان دانشگاه یزد انجام گرفت، این نتیجه‌گیری به‌دست آمد که پسران بیش از دختران به معیارهای ظاهری برای انتخاب همسر توجه دارند و دختران در مقایسه با پسران، بیشتر بر معیارهای مذهبی در انتخاب همسر تأکید می‌کنند. افرادی که پایگاه اجتماعی بالاتری دارند، بر معیارهای ظاهری و اشخاصی که سنی بالاتر دارند، بر معیارهای مذهبی بیشتر تأکید می‌ورزند [۱۰].

سوال‌های پژوهش

۱. مهم‌ترین ویژگی‌های یک همسر ایده‌آل (زن یا شوهر) از نظر شهروندان تهرانی کدام‌اند؟
۲. آیا میان دیدگاه مجردان و متأهلان درباره ویژگی‌های همسر ایده‌آل تفاوتی معنادار وجود دارد؟
۳. آیا میان دیدگاه مردان و زنان درباره ویژگی‌های همسر ایده‌آل تفاوتی معنادار وجود دارد؟
۴. عواملی نظیر سن، تحصیلات و نوع فعالیت چه ارتباطی با دیدگاه افراد درباره ویژگی‌های همسر ایده‌آل دارند؟

غیرمنطقی، انتخاب همسر در عمل به‌طور کامل منظم و قابل پیش‌بینی است. جریان انتخاب همسر در آمریکا، شکل‌گیری ازدواج همگون را سبب شده‌است؛ چراکه همسران اغلب تمایل دارند از لحاظ سنی، طبقه اجتماعی، مذهب و تحصیلات شبیه هم باشند و لذا بیشتر در درون گروه‌های قومی و نژادی خود ازدواج می‌کنند. زیرا والدین و اطرافیان، آنها را بیشتر تشویق یا مجبور می‌کنند تا تماس‌های اجتماعی خود را با افراد مناسب و درواقع مشابه محدود کنند [۲]. محققان دریافته‌اند که شباهت‌های میان زوجین از زمینه‌های نژادی، دینی و قومی فراتر می‌روند. زنان و شوهران مایل‌اند که از جنبه‌های طبقه اجتماعی، تحصیلات، هوش، ویژگی‌های بدنی همانند جذابیت ظاهری و سن، خصوصیات شخصیتی و ارزش‌ها نیز به یکدیگر شبیه باشند [۵].

محققان در بررسی روندهای درون‌همسرگزینی و ازدواج‌های همگون در کانادا براساس معیارهای سن، جنسیت و مذهب از سال ۱۹۲۱ تا سال ۱۹۷۸، به این نتیجه رسیده‌اند که در بیش‌تر گروه‌های مورد بررسی، ازدواج درون‌گروهی مذهبی، با وجود تفاوت‌های پایداری که داشته‌اند، کم شده‌است؛ ازدواج درون‌گروهی از نظر سنی نیز در برخی از دوره‌های زمانی کاهش و در برخی دوره‌ها افزایش یافته‌است؛ البته در این‌میان، بین زنان و مردان تفاوت‌هایی مشاهده شده‌است [۶].

محققان در بررسی علل نژادی و غیرنژادی انتخاب همسر در زوج‌های سیاه-سفید در آمریکا، به این نتیجه رسیده‌اند که عوامل غیرنژادی در مقایسه با عوامل نژادی، نقشی بسیار مهم‌تر در انتخاب همسر ایفا می‌کنند. به‌طوری‌که بیش از ۷۰ درصد از پاسخگویان گفته‌بودند معیارهای غالب آنها در انتخاب همسر، شباهت‌های موجود در علایق روزمره بوده‌اند [۷].

رامیرز نیز در بررسی خود درباره ترجیح‌های انتخاب همسر در میان آمریکاییان آفریقایی‌تبار (سیاه‌پوستان)، به این نتیجه رسیده‌است که ترجیح‌های آنها شبیه ترجیح‌های سفیدپوستان در امر انتخاب همسر است.

روش پژوهش

تحقیق حاضر یک تحقیق مقطعی بوده و به روش پیمایش انجام شده است؛ شیوه پژوهش، مصاحبه حضوری و ابزار تحقیق پرسشنامه بسته بوده است که محقق، آن را ساخته است؛ جامعه آماری تحقیق، زنان و مردان مجرد و متأهل در فاصله سنی ۲۰ تا ۳۵ سال و ساکن شهر تهران بوده اند؛ حجم نمونه ۸۱۰ نفر برآورد شد؛ برای استخراج داده ها از این نمونه ها روش نمونه گیری خوشه ای سه مرحله ای^۱ به کار گرفته شده است؛ این خوشه ها از بالا به پایین به ترتیب، مناطق شهرداری، محله ها و بلوک ها را شامل می شده اند؛ برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار آماری SPSS تحت ویندوز (نسخه ۱۱) استفاده شد. تحلیل داده ها به طور عمده، توصیفی و بر مبنای درصد و با استفاده از جدول های مناسب (توزیع فراوانی و دوبعدی) بوده است. برای بررسی رابطه (به عبارت دقیق تر، توافق یا همگونی) میان ویژگی های پاسخگویان و دیدگاه آنان درباره همسر ایده آل، با توجه به کیفی بودن (اسمی یا رتبه ای) اغلب متغیرهای مورد بررسی از آزمون کای اسکور (χ^2) یا خی دو (طرح دو متغیری یا آزمون استقلال) استفاده شده است؛ شدت توافق نیز در مواردی که متغیرهای مستقل، اسمی بوده اند با ضریب وی کرامر^۲ و در مواردی که این متغیرها رتبه ای بوده اند با ضریب دی سامرز^۳ سنجیده شده است. اشاره به این نکته مهم است که با توجه به نوع تحقیق، وجود رابطه معنادار میان متغیرها در این تحقیق به طور الزامی، به معنای وجود رابطه علی یا تأثیر علی نیست، بلکه بیانگر وجود هم تغییری به شکل توافق یا همگونی است. تنها در صورت وجود شرایط منطقی و کنترل شده می توان این روابط را از نوع علی دانست.

متغیرهای وابسته

این تحقیق هجده متغیر وابسته دارد که در واقع، همان ویژگی ها یا معیارهای همسر ایده آل اند و عبارت اند از: سن، دین داری (متدین بودن)، خوش اخلاقی، سلامت جسمانی و روانی، زیبایی، متانت، میزان تحصیلات، شاغل بودن (داشتن شغل)، نوع شغل، میزان درآمد، منزلت (پرستیژ) اجتماعی، نسبت فامیلی، هم شهری بودن، هم مذهب بودن، هم قوم بودن، منزلت اجتماعی خانواده همسر، وضعیت اقتصادی خانواده همسر و دین داری خانواده همسر؛ نظر افراد درباره میزان اهمیت این معیارها، به صورت متغیر رتبه ای و بر اساس طیف لیکرت و با شش ارزش خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد سنجیده می شود.

متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل این تحقیق که در واقع ویژگی های عمومی یا زمینه ای افراد هستند عبارت اند از:

۱. جنسیت: متغیری اسمی با دو ارزش مرد و زن؛
۲. سن: متغیری رتبه ای با سه ارزش ۲۰ تا ۲۴ سال، ۲۵ تا ۲۹ سال و ۳۰ تا ۳۵ سال؛
۳. وضعیت تأهل: متغیری اسمی با دو ارزش مجرد و متأهل؛
۴. سطح تحصیلات: متغیری رتبه ای با سه ارزش بی سواد تا راهنمایی، دبیرستان و دیپلم، و تحصیلات عالی (دانشگاهی)؛
۵. نوع فعالیت: متغیری اسمی با چهار ارزش دانش آموز و دانشجو، خانه دار، بیکار و سرپاز و شاغل.

یافته ها

سبمای پاسخ گویان

جدول شماره ۱، توزیع فراوانی پاسخگویان را بر مبنای ویژگی های مورد بررسی و به تفکیک جنسیت نشان می دهد.

¹ three stage cluster sampling

² Cramer's V

³ Somers'd

نزدیک به ۳۲ درصد آنها تحصیلات عالی و دیگران، تحصیلاتی کمتر از دیپلم دارند، از نظر نوع فعالیت، بیش تر پاسخگویان (۳۹/۹ درصد) شاغل هستند. بخشی قابل توجه از آنها (۳۱/۴ درصد) خانه‌دارند که همه آنها زن هستند؛ از نظر وضعیت تأهل، اغلب (۵۱/۷ درصد) متأهل و بقیه مجردند.

همچنان که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود از ۸۱۲ پاسخگوی مورد بررسی، حدود ۵۷ درصد زن و حدود ۴۳ درصد مرد هستند؛ از نظر سنی، بیش تر پاسخگویان (۴۴/۵ درصد) در فاصله سنی ۲۰ تا ۲۴ سال قرار دارند؛ از نظر میزان تحصیلات، بیش تر آنها (۴۳/۶ درصد) تحصیلات دیپلم و پیش دانشگاهی دارند؛

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس مشخصات و به تفکیک جنسیت

شماره	مشخصات	گزینه‌ها	جنسیت (درصد)		جمع	
			مرد	زن	فراوانی	درصد
۱	سن (سال)	۲۰ تا ۲۴	۴۲/۸	۴۵/۷	۳۶۱	۴۴/۵
		۲۵ تا ۲۹	۲۷/۹	۲۴/۶	۲۱۱	۲۶
		۳۰ تا ۳۵	۲۹/۳	۲۹/۷	۲۴۰	۲۹/۶
		جمع	۱۰۰	۱۰۰	۸۱۲	۱۰۰
۲	تحصیلات	بی‌سواد و ابتدایی	۴	۸/۳	۵۲	۶/۴
		راهنمایی	۱۱/۸	۱۳	۱۰۱	۱۲/۵
		دبیرستان	۸/۶	۳/۳	۴۵	۵/۶
		دیپلم و پیش‌دانشگاهی	۳۹/۴	۴۶/۷	۳۵۲	۴۳/۶
		عالی	۳۶/۲	۲۸/۷	۲۵۸	۳۱/۹
		جمع	۱۰۰	۱۰۰	۸۰۸	۱۰۰
۳	نوع فعالیت	دانش‌آموز	۲/۳	۰/۹	۱۲	۱۵
		دانشجو	۱۳/۶	۱۴/۹	۱۱۶	۱۴/۳
		خانه‌دار	۰	۵۴/۷	۲۵۴	۳۱/۴
		سرباز	۵/۲	۰	۱۱	۲/۲
		بیکار	۳/۸	۱۵/۹	۷۴	۱۰/۷
		شاغل	۷۵/۱	۱۳/۶	۳۲۳	۳۹/۹
		جمع	۱۰۰	۱۰۰	۸۱۰	۱۰۰
۴	وضعیت تأهل	مجرد	۵۶/۹	۴۱/۸	۳۹۲	۴۸/۳
		متأهل	۴۳/۱	۵۸/۲	۴۲۰	۵۱/۷
		جمع	۱۰۰	۱۰۰	۸۱۲	۱۰۰
		جمع کل	۴۲/۹	۵۷/۱	۸۱۲	۱۰۰

یافته‌ها

توصیفی

اطلاعات موجود در جدول شماره ۲ نشان می‌دهند که معیارهای سن، دین‌داری، خوش اخلاقی، سلامت جسمانی و روانی، متانت، شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد، منزلت اجتماعی، نسبت فامیلی، هم‌مذهبی، هم-قومی، منزلت اجتماعی خانواده همسر، وضعیت اقتصادی خانواده همسر و دین‌داری خانواده همسر از نظر اغلب پاسخگویان در امر انتخاب همسر بسیار اهمیت دارند؛ در این میان، افراد به سلامت جسمانی و روانی، خوش اخلاقی، متانت و دین‌داری، بیشتر بهامی دهند؛ معیارهای زیبایی و میزان تحصیلات از نظر بیش‌تر پاسخگویان، اهمیتی متوسط دارند و بیشتر آنها

معتقدند همشهری بودن، در امر انتخاب همسر اهمیت- ندارد.

تحلیلی

با توجه به خلاصه نتایج آزمون‌های آماری (کای اسکور و ضرایب وی کرامر و دی سامرز) در جدول‌های ۳ و ۴، جدول شماره ۲ و نیز جدول‌های متقاطع (که بنا به محدودیت حجم مقاله در اینجا نیامده‌اند و البته بیانگر تفاوت‌های موجود میان سطوح یک متغیر همانند مردان و زنان در متغیر جنسیت هستند) می‌توان گفت که:

جدول ۲: توزیع فراوانی (درصدی) پاسخگویان براساس میزان اهمیت معیارهای انتخاب همسر

شماره	معیارها	میزان اهمیت (درصد)			
		زیاد	متوسط	کم	اصلاً
۱	سن	۴۹/۵	۳۶	۱۱/۴	۳/۱
۲	دین‌داری	۷۹/۹	۱۵/۱	۲/۹	۱/۱
۳	خوش اخلاقی	۹۵/۳	۴/۵	۰/۱	۰/۱
۴	سلامت جسمانی و روانی	۹۶/۳	۳	۰/۶	۰/۱
۵	زیبایی	۲۸/۶	۵۳/۶	۱۴/۳	۳/۵
۶	متانت	۸۸/۶	۹/۶	۱/۶	۰/۱
۷	میزان تحصیلات	۳۸/۵	۴۷/۵	۱۱/۵	۲/۵
۸	شاغل بودن	۵۶/۲	۱۵/۱	۱۲/۷	۱۶
۹	نوع شغل	۴۴/۹	۲۵/۶	۱۲/۸	۱۶/۷
۱۰	میزان درآمد	۳۹/۶	۳۰	۱۲/۴	۱۸
۱۱	منزلت اجتماعی	۶۶/۷	۲۷/۳	۴/۵	۱/۵
۱۲	نسبت فامیلی	۴۳/۱	۱۶/۹	۱۵/۳	۲۴/۷
۱۳	همشهری بودن	۲۵/۵	۱۵/۵	۲۴/۷	۳۴/۳
۱۴	هم‌مذهبی	۶۰/۹	۱۳/۱	۱۰/۶	۱۵/۴
۱۵	هم‌قومی	۷۱/۸	۱۲/۶	۷/۱	۸/۵
۱۶	منزلت اجتماعی خانواده همسر	۶۴/۷	۲۰/۶	۹	۵/۷
۱۷	وضعیت اقتصادی خانواده همسر	۵۶/۵	۳۲/۵	۷/۴	۳/۶
۱۸	دین‌داری خانواده همسر	۵۲/۵	۳۱/۸	۸/۸	۷/۱

معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بیش از مردان و شاغلان بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار متانت در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند. علاوه بر این، افراد صرفاً - نظر از سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل خود، درباره معیار متانت در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار میزان تحصیلات با جنسیت، سطح تحصیلات و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بیش از مردان، افراد با سطح تحصیلات بالاتر بیش از افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر، و دانش‌آموزان و دانشجویان بیش از سایر گروه‌ها به معیار میزان تحصیلات در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرفاً نظر از سن و وضعیت تأهل خود، درباره معیار میزان تحصیلات در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان اهمیتی متوسط به آن قائل‌اند.

• معیار شاغل بودن با جنسیت، نوع فعالیت و وضع تأهل پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بسیار بیشتر از مردان، افراد (زنان) خانه‌دار بیشتر از سایر گروه‌های فعالیت و متأهلان بیش از مجردها به معیار شاغل بودن در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرفاً نظر از سن و سطح تحصیلات خود، درباره معیار شاغل بودن در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار نوع شغل با جنسیت و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بسیار بیشتر از مردان و افراد (زنان) خانه‌دار بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار نوع شغل در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرفاً نظر از سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل خود، درباره معیار نوع شغل در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار میزان درآمد با جنسیت و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بسیار

• معیار سن با ویژگی‌های پاسخگویان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، افراد، صرفاً نظر از جنسیت، سن، سطح تحصیلات، نوع فعالیت و وضعیت تأهل خود دیدگاهی مشابه درباره معیار سن در انتخاب همسر دارند و در مجموع بیش‌تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار دین‌داری با سطح تحصیلات و وضعیت تأهل پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیشتر از افراد با سطح تحصیلات بالاتر و متأهلان بیشتر از مجردان به معیار دین‌داری در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرفاً نظر از جنسیت، سن و نوع فعالیت خود، درباره معیار دین‌داری در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار خوش اخلاقی با ویژگی‌های پاسخگویان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، افراد صرفاً نظر از جنسیت، سن، سطح تحصیلات، نوع فعالیت و وضعیت تأهل خود درباره معیار خوش اخلاقی در انتخاب همسر بینی مشابه دارند و در مجموع، اغلب آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار سلامت جسمانی و روانی با ویژگی‌های پاسخگویان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، افراد، صرفاً نظر از جنسیت، سن، سطح تحصیلات، نوع فعالیت و وضعیت تأهل خود نظر مشابهی درباره معیار سلامت جسمانی و روانی در انتخاب همسر دارند و در مجموع اغلب آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

• معیار زیبایی با جنسیت، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، مردان بیش از زنان، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیش از افراد با سطح تحصیلات بالاتر و مجردان بیشتر از متأهلان به معیار زیبایی در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند. علاوه بر این، افراد صرفاً نظر از سن و نوع فعالیت خود، درباره معیار زیبایی در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان اهمیتی متوسط برای آن قائل‌اند.

• معیار متانت با جنسیت و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای

از سایر گروه‌های فعالیت و متأهلان بیش از مجردها به معیار هم‌مذهب بودن در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد در گروه‌های سنی مختلف، درباره معیار هم‌مذهب بودن در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

- معیار هم‌قوم بودن با جنسیت، سطح تحصیلات و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، مردان بیشتر از زنان، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیشتر از افراد با سطح تحصیلات بالاتر و شاغلان بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار هم‌قوم بودن در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرف نظر از سن و وضعیت تأهل خود، درباره معیار هم‌قوم بودن در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

- معیار منزلت اجتماعی خانواده همسر با جنسیت و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بیشتر از مردان و افراد (زنان) خانه‌دار بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار منزلت اجتماعی خانواده همسر در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرف نظر از سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل خود، درباره معیار منزلت اجتماعی خانواده همسر در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

- معیار وضعیت اقتصادی خانواده همسر با جنسیت و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، مردان بیشتر از زنان و شاغلان بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار وضعیت اقتصادی خانواده همسر در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرف نظر از سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل خود، درباره معیار وضعیت اقتصادی خانواده همسر در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

- معیار دین‌داری خانواده همسر با جنسیت، نوع فعالیت و وضع تأهل پاسخگویان، رابطه معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بسیار بیشتر از مردان، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیش از افراد با سطح تحصیلات بالاتر، افراد (زنان) خانه‌دار بیش

بیشتر از مردان و افراد (زنان) خانه‌دار بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار میزان درآمد در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرف نظر از سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل خود، درباره معیار میزان درآمد در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن اهمیت می‌دهند.

- معیار منزلت اجتماعی با جنسیت و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، مردان بیشتر از زنان و شاغلان بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار منزلت اجتماعی در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرف نظر از سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل خود، درباره معیار منزلت اجتماعی در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

- معیار نسبت فامیلی با جنسیت، سطح تحصیلات و نوع فعالیت پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار داشته، با سایر ویژگی‌های آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، مردان بسیار بیشتر از زنان، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیش از افراد با سطح تحصیلات بالاتر و شاغلان بیش از سایر گروه‌های فعالیت به معیار نسبت فامیلی در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه بر این، افراد صرف نظر از سن و وضعیت تأهل خود، درباره معیار نسبت فامیلی در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

- معیار هم‌شهری بودن با جنسیت، سن، سطح تحصیلات، نوع فعالیت و وضع تأهل پاسخگویان، رابطه‌ای معنادار دارد؛ به عبارت دیگر، زنان بیشتر از مردان، افراد گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ سال بیش از سایرین، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیش از افراد با سطح تحصیلات بالاتر و افراد (زنان) خانه‌دار بیش از سایر گروه‌های فعالیت و متأهلان بیش از مجردها به معیار هم‌شهری بودن در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند و در مجموع، بیش تر آنان هیچ به این معیار اهمیت نمی‌دهند.

- معیار هم‌مذهبی با جنسیت، سطح تحصیلات، نوع فعالیت و وضع تأهل پاسخگویان، رابطه معنادار داشته، با سن آنان رابطه‌ای معنادار ندارد؛ به عبارت دیگر، زنان بسیار بیشتر از مردان، افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر بیش از افراد با سطح تحصیلات بالاتر، افراد (زنان) خانه‌دار بیش

سطح تحصیلات خود، درباره معیار دین‌داری خانواده همسر در انتخاب همسر دیدگاهی مشابه دارند و در مجموع، بیش‌تر آنان به آن بسیار اهمیت می‌دهند.

سایر گروه‌های فعالیت و متأهلان بیش از مجردها به معیار دین‌داری خانواده همسر در انتخاب همسر اهمیت می‌دهند؛ علاوه‌براین، افراد صرف‌نظر از سن و

جدول ۳: معناداری روابط متغیرهای مستقل (ویژگی‌های پاسخگویان) با معیارهای انتخاب همسر (آزمون کای اسکور)

شماره	معیارها	متغیرهای مستقل			
		جنسیت	سن	سطح تحصیلات	نوع فعالیت
۱	سن	-	-	-	-
۲	دین‌داری	-	-	+	+
۳	خوش اخلاقی	-	-	-	-
۴	سلامت جسمانی و روانی	-	-	-	-
۵	زیبایی	+	-	+	-
۶	متانت	+	-	-	+
۷	میزان تحصیلات	+	-	+	+
۸	شاغل بودن	+	-	-	+
۹	نوع شغل	+	-	-	+
۱۰	میزان درآمد	+	-	-	+
۱۱	منزلت اجتماعی	+	-	-	+
۱۲	نسبت فامیلی	+	-	+	+
۱۳	همشهری بودن	+	+	+	+
۱۴	هم مذهبی	+	-	+	+
۱۵	هم قومی	+	-	+	+
۱۶	منزلت اجتماعی خانواده همسر	+	-	-	+
۱۷	وضعیت اقتصادی خانواده همسر	+	-	-	+
۱۸	دین‌داری خانواده همسر	+	-	-	+

+ : دارای رابطه معنادار، - : فاقد رابطه معنادار

جدول ۴: نتایج آزمون کای اسکور مربوط به روابط معنادار میان متغیرهای مستقل و معیارهای انتخاب همسر

شماره	معیارها	متغیرهای مستقل	نتایج آزمون‌های آماری			
			کای اسکور (χ^2)	درجه آزادی (d.f.)	معناداری (sig.)	وی کرامر (Cramers'V)
۱	دین‌داری	سطح تحصیلات	۳۲/۱۳	۱۰	۰/۰۰۰	-
		وضعیت تأهل	۲۱/۱۳	۵	۰/۰۰۰	۰/۱۶
۲	زیبایی	جنسیت	۵۱/۸	۵	۰/۰۰۰	۰/۲۵
		سطح تحصیلات	۳۶/۳۹	۱۰	۰/۰۰۰	-
۳	متانت	وضعیت تأهل	۱۴/۴۵	۵	۰/۰۱۰	۰/۱۳
		جنسیت	۱۸/۶	۵	۰/۰۰۰	۰/۱۵
		نوع فعالیت	۲۲/۹۲	۱۵	۰/۰۳۰	۰/۳۱

نتایج آزمون های آماری					متغیرهای مستقل	معیارها	شماره
دی سامر (Somers'd)	وی کرامر (Cramers'V)	معناداری (sig.)	درجه آزادی (d.f.)	کای اسکور (χ^2)			
-	۰/۱۷	۰/۰۰۰	۵	۲۳/۴۵	جنسیت	میزان تحصیلات	۴
۰/۱۷	-	۰/۰۰۰	۱۰	۶۴/۵	سطح تحصیلات		
-	۰/۲۷	۰/۰۰۰	۱۵	۵۹/۲	نوع فعالیت		
-	۰/۷۹	۰/۰۰۰	۵	۵۱۵	جنسیت	شاغل بودن	۵
-	۰/۵۴	۰/۰۰۰	۱۵	۲۳۶/۷	نوع فعالیت		
-	۰/۱۳	۰/۰۰۰	۵	۱۵/۶۲	وضعیت تأهل		
-	۰/۵۴	۰/۰۰۰	۵	۲۳۹/۲	جنسیت	نوع شغل	۶
-	۰/۴۲	۰/۰۰۰	۱۵	۱۴۳/۰۵	نوع فعالیت		
-	۰/۶۹	۰/۰۰۰	۵	۳۸۷/۹۷	جنسیت	میزان درآمد	۷
-	۰/۵۲	۰/۰۰۰	۲۵	۲۱۷/۸	نوع فعالیت		
-	۰/۱۴	۰/۰۰۰	۵	۱۵/۹۴	جنسیت	منزلت اجتماعی	۸
-	۰/۲۱	۰/۰۰۰	۱۵	۳۷/۵۷	نوع فعالیت		
-	۰/۶۱	۰/۰۰۰	۵	۳۰۶/۴۷	جنسیت	نسبت فامیلی	۹
-۰/۰۶	-	۰/۰۳۰	۱۰	۱۹/۵۸	سطح تحصیلات		
-	۰/۳۸	۰/۰۰۰	۱۵	۱۱۸/۹	نوع فعالیت		
-	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۵	۴۹/۴	جنسیت	همشهری بودن	۱۰
۰/۰۰۴	-	۰/۰۲۶	۱۰	۲۰/۳	سن		
-۰/۱۹۵	-	۰/۰۰۰	۱۰	۶۴/۶	سطح تحصیلات		
-	۰/۲۸۴	۰/۰۰۰	۱۵	۵۱/۹	نوع فعالیت		
-	۰/۲۵۴	۰/۰۰۵	۵	۱۶/۸	وضعیت تأهل		
-	۰/۱۴۵	۰/۰۰۰	۵	۲۴۰/۵	جنسیت	هم مذهبی	۱۱
-۰/۱۰۳	-	۰/۰۰۲	۱۰	۲۷/۲۶	سطح تحصیلات		
-	۰/۱۸۴	۰/۰۰۰	۱۵	۱۲۵/۱۷	نوع فعالیت		
-	۰/۳۹۳	۰/۰۰۰	۵	۳۲/۰۹	وضعیت تأهل	هم قومی	۱۲
-	۰/۱۹۹	۰/۰۰۰	۵	۵۱/۲۱	جنسیت		
۰/۰۳۸	-	۰/۰۱۴	۱۰	۲۲/۳۱	سطح تحصیلات		
-	۰/۱۶۷	۰/۰۰۰	۱۵	۴۵/۴۱	نوع فعالیت	منزلت اجتماعی خانواده همسر	۱۳
-	۰/۰۸۳	۰/۰۰۰	۵	۴۱/۱۴	جنسیت		
-	۰/۱۴۲	۰/۰۰۷	۱۵	۳۱/۶۱	نوع فعالیت	وضعیت اقتصادی خانواده همسر	۱۴
-	۰/۰۸۵	۰/۰۰۰	۵	۵۶/۵۸	جنسیت		
-	۰/۰۷۹	۰/۰۳۶	۱۵	۲۶/۱۷	نوع فعالیت	دین داری خانواده همسر	۱۵
-	۰/۰۸۰	۰/۰۰۰	۵	۱۸۳/۴۲	جنسیت		
-	۰/۱۴۸	۰/۰۰۰	۱۵	۱۴۳/۲۷	نوع فعالیت		
-	۰/۴۲۳	۰/۰۰۲	۵	۱۸/۸۱	وضعیت تأهل		

بحث و نتیجه‌گیری

بر مبنای نتایج این پژوهش، در پاسخ به پرسش اول تحقیق می‌توان گفت که شهروندان تهرانی در امر انتخاب همسر معیارهایی گوناگون را مهم می‌دانند. آنها در ابتدا روی سلامتی جسمانی و روانی همسر تأکید دارند؛ بعد از آن به ویژگی‌های شخصیتی همانند خوش‌اخلاقی، متانت و دین‌داری بیشتر اهمیت می‌دهند. تشابه‌های فرهنگی و عضو بودن‌های گروهی همانند قومیت، مذهب و تا حدودی نسبت فامیلی از معیارهای مهم مورد توجه آنان هستند؛ زمینه‌های خانوادگی همسر همانند منزلت اجتماعی، وضعیت اقتصادی و دین‌داری خانواده او نیز معیارهایی اساسی به حساب می‌آیند؛ شهروندان تهرانی همچنین به جایگاه همسر در قشر بندی اجتماعی جامعه و به عبارت دقیق‌تر موقعیت اقتصادی- اجتماعی او که مبتنی بر شاخص‌هایی نظیر منزلت اجتماعی، شغل، درآمد و تا حدودی تحصیلات است، بسیار توجه دارند.

بیش تر این یافته‌ها، در مجموع، با دیدگاه‌ها یا یافته‌های پژوهشی فرلی [۵]، باساواراجاپا و همکاران [۶]، بلنزر و همکاران [۷]، رامیرز [۸]، بخشی و صادقی [۹] و علیرضا و اکبر زارع شاه‌آبادی [۱۰] همخوانی دارند؛ براین اساس، هرچند برخی معیارهای نژادی، قومی و مذهبی برای افراد در ازدواج‌های درون‌گروهی مهم هستند، اما ویژگی‌های مهم دیگری همانند معیارهای فیزیکی و ظاهری، اخلاقی، روانی و اقتصادی نیز ملاک‌هایی برای انتخاب همسرند و حتی می‌توانند معیارهای اول را تحت-الشعاع قرار دهند. در مجموع می‌توان بیان کرد که افراد اغلب شباهت‌ها با همسر را برای نزدیکی و تفاهم و تفاوت‌ها را برای تکمیل و تأمین نیازهای خود مدنظر قرار می‌دهند و برای هیچ‌یک به‌تنهایی اهمیت مطلق قائل نیستند.

در پاسخ به پرسش دوم تحقیق می‌توان گفت که افراد مجرد و متأهل در میان شهروندان تهرانی درباره معیارهای سن، خوش‌اخلاقی، سلامت جسمانی و روانی، متانت، نوع شغل، میزان درآمد، منزلت اجتماعی، نسبت فامیلی، هم‌قومی، منزلت اجتماعی خانواده همسر و وضعیت اقتصادی خانواده همسر برای گزینش همسر دیدگاه-هایشان مشابه است اما درباره سایر معیارها با همدیگر

اختلاف نظر دارند به طوری که مجردها به معیار زیبایی و متأهلان به معیارهای دین‌داری، میزان تحصیلات، شاغل بودن، همشهری بودن، هم‌مذهب بودن و دین‌داری خانواده همسر بیشتر اهمیت می‌دهند. این یافته، تا حدودی با یافته‌های بخشی و صادقی [۹] که در آن مجردها توجه چندانی به ویژگی‌های ظاهری و زیبایی نداشته‌اند، تفاوت دارد؛ اما از آن منطقی‌تر است. هرچند مجردها و متأهلان درباره بیشتر معیارهای انتخاب همسر اتفاق نظر دارند، تفاوت‌های آنها راجع به برخی از معیارها، نشان می‌دهد متأهل شدن و تجربه ازدواج به واقع‌بینانه‌تر شدن بینش افراد درباره معیارهای انتخاب همسر منجر می‌شود. متأهلان به جای زیبایی همسر، بیشتر به معیارهایی اهمیت می‌دهند که یا همانند دین‌داری، هم‌مذهبی و دین‌داری خانواده همسر، تفاهم فرهنگی و اعتماد متقابل بیشتر آنها با همسرانشان را سبب می‌شود، یا همانند میزان تحصیلات و شاغل بودن که دست کم بتوانند منزلت اجتماعی و وضعیت اقتصادی آنها را بهبود بخشند یا مواردی نظیر همشهری بودن که می‌تواند مانع از گرفتاری‌ها و مشکلات ناشی از تحرک جغرافیایی شود.

در پاسخ به پرسش سوم تحقیق می‌توان گفت که زنان و مردان تهرانی درباره معیارهای سن، دین‌داری، خوش‌اخلاقی و سلامت جسمانی و روانی هم عقیده‌اند و این معیارها را در انتخاب همسر، واجد اهمیتی بسیار می‌دانند. دیدگاه مردان و زنان راجع به میزان اهمیت سایر معیارهای انتخاب همسر باهم متفاوت است. در حالی که مردان، نسبت به زنان، بیش تر به معیارهای زیبایی، منزلت اجتماعی، نسبت فامیلی، هم‌قومی و وضعیت اقتصادی خانواده همسر اهمیت می‌دهند، زنان در مقایسه با مردان، معتقدند که معیارهای متانت، میزان تحصیلات، شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد، همشهری بودن، هم‌مذهب بودن، منزلت اجتماعی خانواده همسر و دین‌داری خانواده همسر در انتخاب همسر مهم‌ترند.

در مجموع، یک زن ایده‌آل از نظر یک مرد تهرانی، کسی است که از نظر جسمی و روانی سالم باشد؛ خوش‌اخلاق و دین‌دار باشد؛ با او تناسب سنی داشته باشد؛ با او هم‌قوم و هم‌زبان باشد؛ منزلت اجتماعی پذیرفته‌ای داشته باشد؛ با او فامیل باشد؛ خانواده‌اش وضعیت اقتصادی خوبی داشته باشند

روانی، متانت، شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد، منزلت اجتماعی، منزلت اجتماعی خانواده همسر، وضعیت اقتصادی خانواده همسر و دین داری خانواده همسر در امر انتخاب همسر بینشی مشابه دارند، اما سطح تحصیلات آنها با نظرشان راجع به میزان اهمیت معیارهای دین داری، زیبایی، میزان تحصیلات، نسبت فامیلی، همشهری بودن، هم مذهبی و هم قومی در انتخاب همسر ارتباط دارد. به طوری که با افزایش سطح تحصیلات افراد، آنها کمتر به دین داری، زیبایی، نسبت فامیلی، همشهری بودن، هم مذهب بودن و هم قوم بودن همسر اهمیت می دهند، و در مقابل، بیشتر برای میزان تحصیلات همسر اهمیت قائل اند؛ به نظر می رسد تبیین این قضیه به ارتباط تحصیلات رسمی با نوع و میزان دین داری و میزان عقلانیت برگردد. چراکه اغلب با افزایش سطح تحصیلات، پایبندی سستی به مذهب کاهش و واقع بینی و عقلانیت درباره زندگی و مذهب افزایش می یابد.

هرچند تهرانی ها با انواع فعالیت، بینشی مشابه درباره میزان اهمیت معیارهای سن، دین داری، خوش اخلاقی، سلامت جسمانی و روانی و زیبایی در انتخاب همسر دارند؛ اما نوع فعالیت آنها با نظرشان درباره میزان اهمیت معیارهای متانت، میزان تحصیلات، شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد، منزلت اجتماعی، نسبت فامیلی، همشهری بودن، هم مذهبی، هم قومی، منزلت اجتماعی خانواده همسر، وضعیت اقتصادی خانواده همسر و دین داری خانواده همسر ارتباط دارد؛ به طوری که شاغلان به معیارهای متانت، منزلت اجتماعی، نسبت فامیلی، هم قوم بودن و وضعیت اقتصادی خانواده همسر در انتخاب همسر بیشتر از سایر گروه ها اهمیت می دهند. در مقایسه با سایر دسته ها، دانش آموزان و دانشجویان به میزان تحصیلات همسر بیشتر اهمیت می دهند و افراد (زنان) خانه دار نسبت به سایر گروه ها، معیارهای شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد، همشهری بودن، هم مذهبی، منزلت اجتماعی خانواده همسر و دین داری خانواده همسر را مهم تر می دانند؛ این تفاوت ها را نیز می توان به طور عمده بر مبنای شباهت بیش تر با همسر و در عین حال، نقش او در تأمین یا تکمیل نیازهای فرد دانست.

با وجودی که امروزه، به ویژه در شهری مانند تهران،

و در نهایت، زیبا باشد. در مجموع، یک شوهر ایده آل از نظر یک زن تهرانی، کسی است که از نظر جسمی و روانی سالم باشد؛ خوش - اخلاق، متین و دین دار باشد؛ با او تناسب سنی داشته باشد؛ شاغل بوده؛ شغل خوب و درآمد کافی داشته باشد؛ با او هم مذهب باشد؛ خانواده اش منزلت اجتماعی مطلوبی داشته باشد؛ خانواده اش دین دار باشند؛ تحصیلات بالایی داشته باشد و در نهایت، همشهری اش باشد.

این یافته ها، تا حد زیادی با یافته های رامیرز [۸] و علیرضا و اکبر زارع شاه آبادی [۱۰] همخوانی دارند. تفاوت های موجود در میان مردان و زنان در امر انتخاب همسر، می تواند بیانگر موقعیت نابرابر آنها در نظام قشر بندی اجتماعی جامعه باشند. زنان، به ویژه آنهایی که خانه دار هستند، از نظر شرایط اقتصادی - اجتماعی در موقعیتی پایین تر نسبت به مردان قرار دارند و به ویژه از نظر اقتصادی به مردان وابسته اند؛ به همین دلیل آنها در مقایسه با مردان، برای معیارهایی همانند شاغل بودن، نوع شغل، میزان درآمد و تحصیلات همسر اهمیت بسیاری قائل اند؛ این امر نشان می دهد به رغم ورود قابل توجه زنان به بازار کار و کسب استقلال اقتصادی نسبی، تلقی جامعه همچنان این است که مرد، نان آور خانواده است و بنابراین نان - آوری از معیارهای یک شوهر ایده آل محسوب می شود؛ علاوه بر این، ویژگی های مذهبی هم برای زنان بیش تر اهمیت دارد؛ دلیل این امر را می توان به انتظارات آنها درباره دوام تعهدها و ارزش های خانوادگی و نزدیکی و تفاهم بیش تر با همسر نسبت داد.

در پاسخ به پرسش چهارم تحقیق می توان گفت که شهروندان تهرانی در سنین مختلف (در دامنه سنی ۲۰ تا ۳۵ سال) دیدگاه هایی مشابه راجع به ویژگی های همسر ایده آل دارند؛ به عبارت دیگر سن آنها چندان با دیدگاه - هایشان درباره ویژگی های همسر ایده آل ارتباط ندارد. این یافته با یافته علیرضا و اکبر زارع شاه آبادی [۱۰] چندان همخوانی ندارد. دلیل این تفاوت را می توان در دامنه های سنی مورد بررسی و عدم کنترل برخی از متغیرها دانست. دیدگاه های شهروندان تهرانی راجع به ویژگی های همسر ایده آل، بسته به میزان تحصیلات آنها متفاوت است. تهرانی ها هرچند با سطوح تحصیلی مختلف درباره میزان اهمیت معیارهای سن، خوش اخلاقی، سلامت جسمانی و

همه عزیزی که به نحوی در انجام این تحقیق همکاری داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

۱. کوئن، بروس (۱۳۸۵): *درآمدی بر جامعه‌شناسی*؛ ترجمه محسن ثلاثی؛ تهران: نشر توتیا.
۲. رابرتسون، یان (۱۳۷۴): *درآمدی بر جامعه (با تأکید بر نظریه‌های کارکردگرایی، ستیز و کنش متقابل نمادی)*؛ ترجمه حسین بهروان؛ مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
۳. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶): *جامعه‌شناسی*؛ ترجمه منوچهر صبوری؛ تهران: نشر نی.
۴. سگالن، مارتین (۱۳۷۰): *جامعه‌شناسی تاریخی خانواده*؛ ترجمه حمید الیاسی؛ تهران: نشر مرکز.
5. Farley, J. E. (1990) *Sociology*, New Jersey, USA: Prentice Hall.
6. Basavarajappa K.G et al. (1998) Spouse Selection in Canada, *Journal of Biosocial Science*, 20 (2): 211-223.
7. Bletzer S. S. et al. (1997) Racial and Nonracial Factors that Influence Spouse Choice in Black/White Marriages, *Journal of Black Studies*, 28 (1): 60-78.
8. Ramirez S. A. (1997) Mate selection preferences among African Americans, M. A. Dissertation, Fayetteville State University, USA.
۹. بخشی، حمید و سهراب صادقی، (۱۳۷۶): «بررسی نظر دانشجویان مجرد در مورد معیارهای انتخاب همسر (زوج) در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان»؛ خلاصه مقالات همایش نقش ازدواج در بهداشت روانی دانشجویان.
۱۰. زارع شاه‌آبادی، علیرضا و اکبر زارع شاه‌آبادی (۱۳۸۱): «بررسی عوامل مؤثر بر معیارهای همسرگزینی در بین دانشجویان دانشگاه یزد»؛ فصلنامه جمعیت؛ سال دهم، ش ۳۹ و ۴۰.

انتخاب همسر منوط به علاقه و انتخاب افراد است و این امر، نشانه‌ای از مدرنیته و فردگرایی است، توجه به ویژگی‌هایی همانند عضو بودن‌های گروهی، زمینه‌های خانوادگی، دین‌داری و حتی متانت و منزلت اجتماعی که افراد در انتخاب همسر مدنظر قرار می‌دهند، نشان می‌دهد که سنت و جمع‌گرایی همچنان عواملی تأثیرگذار در جامعه و به‌ویژه در فرایند ازدواج و نهاد خانواده هستند؛ البته با توجه به اینکه بعضی از شاخص‌های مدرنیته همانند افزایش تحصیلات افراد سبب می‌شود که آنها در انتخاب همسر، به معیارهایی نظیر دین‌داری، نسبت فامیلی، هم‌قوم بودن و هم‌مذهبی کمتر اهمیت بدهند، به‌نظرمی‌رسد مدرنیته می‌تواند از چنین راه‌هایی، نقش سنت (به‌طور خاص) و جامعه (به‌طور کلی) را در انتخاب همسر کم‌رنگ کند.

در مجموع با توجه به معیارهای فردی و جمعی مورد توجه افراد در انتخاب همسر، به‌نظرمی‌رسد دست‌کم از نظر ذهنی، نوعی عقلانیت یا انتخاب عقلانی در انتخاب همسر شهروندان تهرانی وجود دارد؛ این عقلانیت در زنان و افراد متأهل بیشتر است.

در نهایت باید گفت که باورداشت افراد به ویژگی‌های همسر ایده‌آل به‌لزام به معنای انتخاب همسر ایده‌آل نیست؛ برای تحقق این امر، لازم است افراد در عمل نیز به این معیارها پایبند بوده، بتوانند فردی را با چنین ویژگی‌هایی بیابند و بتوانند با او ازدواج کنند.

برای تبیین دقیق‌تر نتایج این پژوهش، تحقیق‌هایی پیش‌تر و جزئی‌نگرتر درباره معیارهای آرمانی و واقعی ازدواج و انتخاب همسر در مناطق مختلف کشور ضرورت دارد. پیشنهاد عملی و کلی پژوهش حاضر، این است که متولیان فرهنگی و امور خانواده در کشور با واقع‌بینی، نسبی‌گرایی و به‌روزگرایی با انتخاب همسر، ازدواج و خانواده مواجه شوند؛ در برنامه‌ریزی‌های خود به شرایط موجود جامعه و زندگی از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی توجه داشته‌باشند و تفاوت‌های فرهنگی، جنسیتی، تحصیلی و شغلی را از یاد نبرند.

تشکر و قدردانی: این مقاله حاصل کاری پژوهشی برای مرکز تحقیقات صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران بوده- است؛ بدین‌وسیله از مسئولان و کارکنان این مرکز و به‌ویژه